

Toto poznání mne takřka omráčilo, usilovně jsem odmítal představy, za jakých tragických okolností se tak asi stalo. Vítaly se mi nejmunnější vidiny zápasu uštvané starěny kdesi v zákouhí špinavé uličky a její zoufalství, když posléze byla přemožena a deštník vítězně rozlámán před jejímá vytřeštěnýmá očima. Nyní, když již nikomu nepřekážela a nebylo, proč jí štvát s místa na místo, byla sem lidmi odhozena jako vetěš, nejsouce nikomu ani k užitku, ani pro posměch.

Vtom vyšel kněz na kazatelnu a kázal o věcech výsostných a vznešených, ale já musil při tom stále jen myslet na ten deštník. A stále jsem se snažil soustředit se na vznešené myšlenky kazatele a vždy marně. Pak jasné zvuky zvoněčků padaly do ticha kléčícího zástupu, bylo požehnání a Pán sám přišel mezi nás, ale snad mi odpustí, že klaně se Mnu, neděkoval jsem za svůj šťastný návrat, ale myslil jsem na věci uloupené, na všechny ztráty a na posměch pro nic. A ta bláznivá blízkost mne zvedla k Němu zatím své ruce zcela prázdné, neboť snad její úkol tady na světě byl již skončen a neměla již nic, co by tady na světě ochránila.

Do svých 25 let jsem si představoval vždy život možný jen s věcmi nepředstavitelnými. Jinak řečeno: dělal jsem nejobvyklejší věci a myslilval při tom na ráj.

To teprve později se vše změnilo.

Peníz z noclehárny

Ohavné dni, v nichž vědomí života se omezuje vlastně jen na několik hodin a ostatní čas je zcela ponořen v tupou nepřítomnost na tomto světě. Nakonečně dálky se věsnají v žlutou krychli zapadlé krémy, plesnivý chléb chutná silničním prachem, černý příkrov studených nocí, život se vlastně jevuje jen v slabých záclhvěvech agonie na znamení, že odchází, a je-li ještě někdo tak krutý, aby se tomu posmíval, pak ať jen vysloví jediné slovo: naděje.

Den, kdy jsem jasné poznal svůj konec, přičlenil se jen, dávno očekávaný, k dlouhé řadě dnů ostatních a nebyl ze všech nejhorší. Jen můj hlad byl toho dne větší než jindy. Suché a rozpálené ulice vedly do prázdná; já tudý šel, neboť jsem si neměl kde odpočínout, šel jsem mechanicky stále vpřed a byla to má poslední cesta a mimo můj konec, mimo skončení se mého bytí, neměla žádný jiný cíl. Jen někdy ulice se přede mnou náhle prudce roztočila a já musil v zakolísání závratě se opráit o zed' čimžáků, abych neklesl. Tu se obloha šikmo

naklonila, směřujíc k dlažbě, domy padaly na sebe a koleje pouliční dráhy se zkroutily do blýskavých spirál, vymštujících se k rozpálenému nebi. Když závrať přešla a já se opět rozhlédl kolem, jezdila auta, domy trčely do výše, život pokračoval. Šli kolem nějací lidé a má cesta pokračovala s nimi opět až do té chvíle, kdy mldoba se opakovala, a to někdy s tou změnou, že divokého tance mé závrať se účastnily i výkladní skříně, rozběhnuvše se mi náhle naproti a já se připlácl rychle na nejbližší domovní zed' jako pavouk. Byla to cesta, na které jsem nemohl již na nic spoléhat a znamenán bídou a hladem, šel jsem po ní do věčnosti za horkého dne dlouhými ulicemi, postřikován lokty chodců a halucinován úryvky jejich bezvýznamných hovorů, z nichž některá slova, pro mne ostatně nic neznamenající, utkvěla mi navždy v paměti.

Ale ještě aspoň to byli lidé, jejichž tváře se všelijak střídaly na mé cestě, ještě to byli lidé, ale později se mi zdálo, že jdu mezi samými obludami. Ještě někdy jsem tak osměř a zřetelně nevnímal podivnou fantastičnost tolika různých tváří, tolika přerůzných pohybů rukou, nohou, hlav a těl, jako v hodině nevyšlovného hladu, který zbystril a zelektrizoval do největšího napětí všechny mé smysly: pocit neodvratné smrti mizel takřka před nadměrnými pocity hrůzy a hnusu z lidí na chodníku, kde jsem se nemohl nikde skrýt. Teprve později mi losrdnou únavou bylo mi dopřáno, viděti je jen

jako v mlhách. Ač jsem šel kolísavou a vrávoravou chůzí opilec, přece se nikdo nezastavil, aby se mi posmíval, neboť moje bída byla tak zřetelná, že lidé se spíše odvraceli. Viděti mne, hledajícího svoji mámiaci, viděti můj život a jeho konec příliš zřetelně a ničím nezastřený; já naopak je viděl všechny jako sen. Šel jsem, omámený hladem a vysílením a chvílemi z obrazu ulice proti mně vystupovaly nějaké obrysy a oči zapadlé v tuky tváří, oči, které samy hovořily o životě plném a nasyceném, šel jsem jako v mlhách a jen chvílemi jsem si uvědomoval, že proti mně vystupují nějaké ohludné postavy, jejichž zlenivělá chůze a celý ten proces trávení, který zapisovaly do dlažby každým krokem, mne uváděl v tupou znuřivost.

Byli příliš hluchí; já mezi nimi, pouhý chuchval bekravného masa, pokrytý nečistotou z míst, kde jsem spával ve vyžebřaných šatech a se svou smrtelnou úzkostí, byl jsem jen tichý a bez hlesu se chvějící stín v těch málo hodinách, které mi zbývaly, než dojdu kamkoliv a skončí se všechno.

Někde za okny spalo dítě, někde byly tiché řeky a někde pralesy na nehybných srázech věkovičích pohoří, a je také Gobi a Velká Poušť Písečná a jsou polární ledové pláně s horou Erebus, někde za okny spalo dítě a to byla jediná místa klidu a ticha na celém světě mezi kamením činžáku a říncením ulice, lomozy tříd, jimiž jsem šel, lapaje těžce dech a přivíráje oči, když ulice se někdy

pruďce roztočila, padaly domy a nebe se nachýlvalo k dlažbě a v závratí mdloby se u mně těsně lidská tvář vyhoukla jako věd.

Mým jediným majetkem byl lístek do noclehárny.

Již stokrát jsem její ohmatal v kapse u vesty a stále jsem ještě nebyl si jist, že tam opravdu je. Když jsem její opatrně vyňal a pozorně prohlédl, když jsem se dost potěšil jeho růzovou barvou, dřeností papíru a poněkud rozmazaným tiskem a opět vložil do kapsy, neuplynulo ani pět minut a již jsem se opět otiřal strachy, že jsem její ztratil, nebo že to byl nějaký zbytečný kus papíru, zapomenutý v kapse u vesty a že budu opět musit nocovat někde za hrbitovní zdi, v opuštěné cihelně, pod mostním obloukem. Za tu dobu, kdy jsem spával na těchto místech, poznal jsem dobře všechn jejich dás a zoufalství. Lehávali jsme tam jako zděchlíny a pro stenání muže s nemocnou nohou, pro pláč churavého nemluvněte, pro sípavý kašel starce vedle mne, pro klení a modlitby opilých nevěstek nebylo dlouho možno zahnat hlad spankem. Z řeky vstala černá mlha a škrtila nám hrdla, pak mázdra noci zakryla nás úplně. Kolikrát jsem se probouzel s údesnou myšlenkou, že spím mezi mrtvými! Tváře kolem mne byly žluté a bílé. Vztrácuje se nad těly zkroutenými v tupém spánku, rozhlížeje se kolem, uklidnil jsem se teprve tehdy, když jsem zaslechl něčí zoufalé zachroptění nebo výkřik mladé-

ho epileptika, který viděl vždy bílé koně a oheň před svým záchvatem.

Ráno nás probouzelo ještě více zbídačelé. Rozcházelí jsme se pláše a naše ošklivost byla nezměrná. Kraдли jsme jeden druhému chleba a záviděli si i kámen pod hlavou. Ze svého parenistě bídy jsme se rozlézali do města, abychom se znovu večer shromáždili na svých kamenech, prosáklí hnu-sem; drobný, hustý a studený dešť, porvyv vichřice, počasi zlá a ledová nikdy nás nepřinutila se semknout v hloučku v teplou hromadu. Nešťitli jsme se svých chorob, ani výparů, ale jeden druhého se štítli jako člověka. Věru, nehledali jsme již ani vzpouru, ani souci nebo spravedlnost, chtěli jsme pouze spát. Večer tekli přes nás jako řeka, leželi jsme naznak vedle sebe jako utopenci a jen hlas chrámových věží zdaleka v noční tísni nad námi zpíval a zaplakal.

Vidím všelijaké životy, vidím sny se objevovat a opět zanikat, jsme uzavřeni v bílé krychli dne a není uniknutí.

Svíj lístek do noclehárny jsem neproměnil s nikým za jídlo, ani jsem jej neprodal, ale pečlivě chránil, jako jedinou věc, která mi ještě zůstala. Má smrt nebyla již daleko a možná, že právě zemru v noclehárně. Po takovém životě chce člověk aspoň zemřít se střechou nad hlavou.

Pak odbila hodina, kdy dveře útulku se otvírají a já vstoupil. Právě se rozpršelo a daleko za mnou

zůstal desivý večer, jehož obraz jsem si odnášel do noclehárny: třaslavé světlo nárožních luceren osvětluje jen věci smutné a ponuré, cár promoklých novin s událostmi stále se opakujícími, útržek plakátu, oznamujícího slavnost dávatno již minulou, nároží, vydechující plesivý pach zvlhlé omítky. Tam oni nyní někde spí, podobni narůžovělým sebevrahům, otráveným plynem pouličních svítilen.

Ležíme klidně, rozmarní lidé, v této teplé, přehřáté krychli a nad námi dosud hoří žárovky jasným a bezbarvým světlem, v němž tváře umírají rychleji než lidé. Stěny jsou bílé jako v nemocnici a jsou na nich také takové nemocniční trhliny a čáry nočních horeček a vidění, zářivý a zákrutý pro horečné bloudění očí, čáry zahánějíci spánek a plny nemocných vidění, trhliny, po nichž stále a stále oči bloudí až do bolavé únavy. Lidé se pod tím ukládají k spánku.

Nuže, začalo to tím, že někteří dosud dožvíkávali svou večerí a já, slyše jejich mlaškání, byl jsem roztrháván prudkými křechmi hlada. Zprahlý jazyk se odlepil od patra a bez citlivosti se dotýkal dásní, jakoby pokrytých popelem. Náhle má víčka byla stisknuta mdlouhou. Jak dlouho trvala, nevím, ale když jsem proočal z ledové tmy, zárovky dosud svítily.

A v tom okamžiku jsem spatřil na podlaze blízko prýčny ležet stříbrnou desítikorunu.

Nejprve jsem tomu vůbec nevěřil, ale když jsem

se o tom ujistil novými bojácnyimi pohledy, začal jsem se usmívat na ten stříbrný kotouček na podlaze, na zornici štěstí, dívající se na mne náhle tak vyzývavě, na stříbrnou hvězdu v chrchlech noclehárny, a na to velké slibování záchrany, o které nejen že jsem již dávatno pochybval, ale ke které jsem byl již naprostou lhostejný. Vracela se radost, neumím o tom nic jiného povědět.

Tady na podlaze leželo mé vysvobození. Opět se snad vrátím do dnů, které nebudou marné a kdy budu opět moci usilovat o zachování života. Jistě že než paprsek Božího sltování doletl ke mně, proběhl dráhou nekončenou, ale zmocním se toho peníze jako žebřák, zmocním se jako žebřák tohoto penize, který, ještě teplý, vyřadl z ruky jiného žebřáka.

Ale chtěje vsátí s prýčny, skácel jsem se slabostí opět naznak. Desítikoruna ležela ani ne na metr od nohou mého lážka a její lesk mdlé svítil ve světle, které asi zanedlouho zhasnou. Ležela zcela blízko, očekávajíc moji dlaň a skvrna, kterou tvořila na podlaze, zvěšovala a zmenšovala se podle toho, jak jsem na ni pohlédl. Závažnost této chvíle byla nevyšlovitelná.

Nyní s trpělivostí, kterou těžko pochopí ten, kdo nikdy o nic závratného neusiloval a nikdy nechtěl svůj život změnit, stále odpočívaje, pomalu jsem se posouval k nohám prýčny, úzkostlivě pozoruje, zda nejsem nikým sledován, zda nikdo nepatrá po mých

podivných, plíživých pohybech: opatrně jsem se tiskl pod rezavou houni, kdykoliv jsem zaslechl nějaké hlubší, prudší vydechnutí či šramot, již vyděšen, že moje úsilí je prozrazeno, Ti, kteří prchají z vězení a v tmavých koutech chodeb, vtačeni do kamení stěn, s prudkým hučením v uších naslouchají vzdalujícímu se a opět se přibližujícímu kroku strážce, ti, kteří nakloněni nad umírajícím jedináčkem, s očima tonoucíma v slzách slyší plíživé pohyby agonie ve váznoucím rytmu jeho tepny a ti, kteří vraždili a jimž v slábnoucím šelestu unikajícího dechu oběti se zdá, že zaslechlí výkřik Bože! ach, Bože! pod nímž pukají stěny a již přibíhá pomoc, ti, kteří umírají a v poslední vteřině vidí pod sevěřením víceek se blyškat světo ráje i pekla výheň i zář, ti, kteří za okamžik zesílí a ti, kteří zbloudili na zimních cestách, ti, kteří prchají před vzteklym psem a ti, kteří mají zjevení, nepoznali větší úzkost než já při svém plížení po délce pryčny. A když, takřka u cíle, jsem se ještě jednou rozhlédl, viděl jsem, že všichni již spali a - jen jediný bděl.

Tento muž seděl velmi blízko. Byl ke mně obrácen poněkud bokem, ale já to poznal: on věděl, co dělám.

A po celou dobu, kdy já trýznivě nutil tělo do nejobtížnějších poloh, kdy jsem se vysiloval v groteskním úsilí se přesunout přes vzdálenost, dělící mne od peníze a s kréčovitými pohyby jsem se posouval po milimetrech prkna, seděl bez jediného

pohybu, zkamenělý v pozorném naslouchání. Jistě věděl, že jsem zde nalezl peníze a chtěl mi vyrvat kořist, jakmile ji budu mít v rukou.

Již bylo vše ztraceno.

Skácel jsem se na lůžko a zaryl tvář do houně v němém zoufalství, bez pláče a bez zastenání, již neschopen jediného pohybu. Marně jsem vyplýval poslední zbytek síl v zápase tak beznadějném a pro nic, neboť tento muž při mé slabosti mi mohl kořist, až bude nalezena, vyrvat jediným pohybem.

Trvalo to snad hodinu, snad méně, a my byli oba jako z kamene. Seděl bez pohnutí a byl jako mučivý, ztělesněný sen, jako by byl vytesán z nějakých prahornin a nepohnul se, zatím co já sípavě oddechoval a on čekal na můj poslední dech. Ale nakloniv se k němu, zpozoroval jsem, že ten muž je slepý.

Má znovu se probouzející naděje se začínala jako lehké mrazení, probíhající mi až do kořínků vlasů a svíraje stále houni, pohlédl jsem znovu na zem. Desítkoruna tam dosud ležela, čekající na moji dlaně. Neposmívejte se mi, ale já znovu opakoval svou nemožnou cestu, posouvaje se pomalu nazad, až jsem se dostal na místo, kde jsem již mohl sáhnout po penzi. Ale hledaje rukou na místě, kde jsem jej viděl, hmatal jsem jen po prázdné podlaže. Desetkrát jsem opakoval svůj beznadějný pokus, svezl se s lůžka na zem, klekl, lehl si na podlahu, prohledal jsem všechny štrčbiny, pátral v prachu a ve špáně.

Peníz tam nebyl.

Pamatuji se stále ještě na mnoho událostí ze svého života, který se všelijak protloukal, pamatuji se i na příhody všední a maličerné, ale nepamatuji se vůbec, co se dělo se mnou v prvním okamžiku po tomto poznání. Vím jen, že jsem se smál a plakal zároveň, zachytávaje se okrajů lůžka vstával jsem se země a opět padal, až jsem zůstal na zemi, obesíten mrákotou, která mi nebyla těžká; naopak, cítil jsem v ní takovou úlevu, jako bych se dostal do jiných míst a do jiné krajiny, do nějakého světa, kde není bída ani zoufalství, ale život klidný a mírný, který se mi nabízel, abych jej začal žít od začátku a v jiné podobě. Bolest mne netrýznila, ani žal, ale ani radost ještě nepřišla a nemohu ani hovořit o lhostejnosti. Byl to velmi podivný stav, stav naprostého odvezdání, ale tato slova jsou špatně volena. Vše kolem mne bylo ve velké dálece a z té jsem slyšel šeptat hlas:

»Nášel jsi tam rozházené peníze, vidí?« šeptá slepý, tápaje se vztaženýma rukama ke mně. »Slyšel jsem a poznal jsem všechno podle tvých pohybů, nelži! a nedáš-li mi také, začnu křičet, žes mne okradl!«

Procitl jsem, až když mnou prudce zalomcoval a běhmo jeho očí se zablýskalo těsně přede mnou. Usedl pak opatrně vedle mne na zem a začínaje ostré, zažloutlé nehty do mé ruky, mluvil rychle a přerývané:

»Slyšel jsem tě, neoklameš mne, dej sem ty peníze!«

Jen my dva jsme bděli uprostřed spících.

»Smiluj se nad ubohým slepým,« hořkuje vedle mne. »Již dlouho jsem nejedl, Bůh ti to odpлатí nastotísíkrát. Nenech mne zemřít... smiluj se!«

A nyní jsem ten peníz opět uviděl. Ležel na dosah mé ruky, takřka těsně u mne a odrážel se mdlým leskem od prken podlahy. Vyzýval mne, mámil a oblužoval. Napjal jsem znovu všechny své síly.

»To jej vidíš, ty jej nalezněš...« šeptá hořčně slepý. »Poznal jsem, že vidíš ty peníze, rychle je seber, než nám to vezmou, rychle...«

»Je to desítikoruna,« nakláním se a slepý se mnou, jako by se bál, že ho oklamu, lehá si takřka na mne, tápá po mé ruce, jeho ostrý dech hladového přeletí kolem mých úst, přitiskl jsem tvář až na zem.

»Již jej máš...?« šeptá.

»Nemohu...«,« namáhám se, tápaje prsty po podla-

ze. »Nemohu jej nalézt...«

»A vidíš jej?« drží mne křečovitě.

»Vidím...« Viděl jsem jej nyní opravdu těsně u své ruky. Sáhl jsem po něm. Peníz tam nebyl. Zmateně jsem se rozhlédl. Ležel o maličko vedle. Rychle jsem po něm sáhl. Ale ani tam nebyl. Byl blíže mne. Rychle jsem jej uchopil. Ale zvedl jsem jen prázdnou dlaně.

»Dej mi ty peníze, dej mi trochu těch peněz...«
sípá vedle mne slepý. Peníz ležel nyní taktka mezi
mými koleny.

Pomalů jsem tam vsunul prsty. Marně. Peníz
tam nebyl.

Byla to noc mých halucinací a oblužení z hladu,
který přede mne stavěl vidiny věci bývalých a věcí,
které mne měly zachránit, ale nezachránily, neboť
byly jen v mých horečkách z vyslání, v mých snech
o všem, co nebylo a co jsem se domníval viděti a
mysliti při tom na svou spásu; byla to noc jako
každá jiná noc, noc nočníchárenska s chraptím
spáčí a s těžkými stíny v koutech, noc čerící se nad
našimi životy na podlaze špinavého útluku, noc
zbytečná a marná, v které ani slepci nespí a leží
s očima rozvěřenýma. Noc, kterou ty jsi zatím ne-
chal lhostejně přejít přes desku svého okna a na
nás nevzpomněl, noc samých marností, těkající nad
střechami činzáků a továren, ztrácející se sama
v sobě, noc oblužná.

Seděl jsem zde na zemi s hlavou opřenou o pe-
lest a v hrůze, že kdybych jen maličko otevřel oči,
bude se vidění opakovat a střídavě mizet a opět se
vracet, pevně jsem zavíral oči, abych již nic kolem
sebe neviděl. A jako by někdo stále silněji a silněji
(leč tlakem velmi pomalým) mi stiskl hrdlo, tak
svět živých se přede mnou ztrácel v závoji mlh stá-
le hustších a já padal do ztrnulého, olověného
spánku.

A chvílemi z něho procitaje v křečovitých bo-
lestech hladu, viděl jsem, jak slepý se plazí po
prknech podlahy, prohlédávaje třesoucími se prsty
každou štěrbinu, jak udýchán a vyslten obrací se
znovu ke mně a prohlédává mi kapsy a opět se plí-
ží kolem lůžka, rameny přitisknuti až k zemi, sípá
hněvem a rozčilením, duši se úpěnlivým vzlykáním
a znovu a znovu se beznadějně namáhá. Jak v hla-
du zápasí o věc, která byla jen v mé halucinaci,
jak hořkuje a proklíná mou bezcitnost, přesvěd-
čen, že peníz jsem již vzal a ukryl, a jak znovu pro-
hledává každou štěrbinu podlahy, chtěje se dohma-
tati toho neskrutěného.

Byli jsme zabedněni v rakvi čtyř stěn, kde si za
dveřmi, které se snad nikdy neotevrou. Na nás le-
žela noc a čas, pozemské krajiny a hloubka moří,
prostory ledových pustin a písčinych pouští, my
jedini jsme byli hlasem propasti.

Takový zánik!

Když jsem procitl, prodíralo se štěrbinami oke-
nic kalné svítání. Spáči se probudili, protahující se
a rozříceni zimou. U nohou mé prýčny na zemi le-
žel slepý a spal unaveně a uštvane. Pověšim jsem si,
že se ve spaní usmívá a že má pevně sevrěnou dlaň
pravé ruky, kterou jsem musil překročiti, když
jsem vycházel do města, které žel! bylo opět jediné
nalezeno.